

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Баб'яр Всеволод Павлович, 1999 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Інститут міжнародних відносин) за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини», виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Економіка».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.127, утворена наказом Західноукраїнського національного університету від 17 червня 2026 року № 405, на підставі рішення Вченої ради Західноукраїнського національного університету (протокол № 10 від 17 червня 2026 року), у складі:

Голови разової Пуцентейла Петра Романовича, доктора спеціалізованої вченої ради – економічних наук, професора, професора кафедри енергетичних систем та бізнес-аналітики Західноукраїнського національного університету

Рецензентів – Борисяк Олени Володимирівни, доктора економічних наук, заступника директора навчально-наукового інституту інноватики, природокористування та інфраструктури Західноукраїнського національного університету

Куриляк Віталіни Євгенівни, доктора економічних наук, професора, професора кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету

Офіційних опонентів – Орехової Тетяни Вікторівни, доктора економічних наук, професора, декана економічного факультету, професора кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса

Яценко Ольги Миколаївни, доктора економічних наук, професора, в.о. завідувача кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу, професора Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

на засіданні 08 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» Баб'яру Всеволоду Павловичу на підставі публічного захисту дисертації «Процеси декарбонізації глобальної циркулярної економіки» за спеціальністю 051 – «Економіка».

Дисертацію виконано у Західноукраїнському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Зварич Ірина Ярославівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Робота містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, спрямованих на вирішення важливої науково-практичної проблеми щодо теоретичного обґрунтування процесів декарбонізації глобальної циркулярної економіки та

розроблення практичних підходів до імплементації декарбонізації глобальної циркулярної економіки в Україні, що має істотне значення для розвитку галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 – «Економіка». Дисертацію виконано державною мовою, оформлено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України. Обсяг основного тексту, структура та зміст дисертації відповідають вимогам чинного законодавства, освітньо-науковій програмі та специфіці спеціальності 051 – «Економіка».

Наукова новизна одержаних результатів

вперше:

доведено високу гетерогенність суб'єктів декарбонізації за типом та рівнем управління, що ускладнює міжгрупову порівнюваність і вимагає аналітичного розмежування територіальних одиниць (країни/регіони/міста) та компаній; для останніх показники ВВП і чисельності населення не формують універсальної бази зіставлення, а отже прямі порівняння можуть змішувати ефекти масштабу та структурні відмінності. Відповідно розповсюдженість довгострокових цілей нульових викидів є максимальною на національному та корпоративному рівнях і суттєво нижчою на рівні міст і регіонів. Такий градієнт узгоджується з інституційною логікою кліматичної політики. Доведено, що вуглецева інтенсивність як показник вуглецевої ефективності має правосторонньо асиметричний розподіл у всіх територіальних групах.

удосконалено:

- дослідження еволюції наукових вчень декарбонізації в контексті їх історичного розвитку, зокрема, актуалізовано ранні витoki досліджень декарбонізації, період інституалізації досліджень, їх теоретизації, що дозволило окреслити теорії декарбонізації, починаючи від екологічної кривої Кузнеця до теорії справедливого переходу;

- методика дослідження за рахунок авторської інтегрованої моделі – Індекс гібридної мобільності та декарбонізації «Hybrid Mobility and Decarbonization Index» чи HMDI, яка поєднує екологічні, економічні та структурні параметри трансформації. Порівняльний аналіз індексу гібридної мобільності та декарбонізації свідчить про суттєві відмінності у моделях низьковуглецевої трансформації між Європейським Союзом, азійськими економіками та Україною. Ці відмінності формуються під впливом різного рівня технологічного розвитку, структури енергетичних систем, інституційної спроможності, ступеня інтеграції циркулярної економіки та масштабів цифровізації.;

- система обмежень, що стримують реалізацію декарбонізаційних стратегій у глобальному економічному просторі, структуровані за економічним, технологічним, інституційним та соціально-політичним вимірами. До економічних бар'єрів віднесено високі інвестиційні потреби та значний фінансовий тиск, пов'язаний із трансформацією енергетичних і виробничих систем, що особливо актуально для капіталомістких галузей. Технологічний блок відображає наявність «вузьких місць», пов'язаних із недостатньою зрілістю або масштабованістю інноваційних рішень, зокрема у сфері водневої енергетики, накопичення енергії та уловлювання вуглецю.

набуло подальшого розвитку:

- інституційний вимір, який представлений складністю регуляторного середовища та фрагментацією управлінських підходів, що ускладнює координацію політик на національному та міжнародному рівнях. Соціально-політичний аспект охоплює фактори суспільного опору та політичних ризиків, які виникають у процесі структурних змін, зокрема у регіонах, залежних від традиційних галузей. Сукупність цих бар'єрів формує багаторівневу систему стримувальних чинників, що потребує комплексного підходу до управління трансформаційними процесами, поєднання фінансових, технологічних та інституційних інструментів, а також 25 узгодження інтересів ключових стейкхолдерів у межах переходу до низьковуглецевої та циркулярної моделі розвитку;

- концепція циркулярної економіки в контексті декарбонізації, що являє собою трансформаційний підхід, який фундаментально переосмислює те, як суспільства управляють ресурсами, прагнучи досягти кліматичних цілей. На відміну від традиційних лінійних моделей, які дотримуються схеми «взятивиготовити-утилізувати», циркулярні системи створюють замкнені цикли, де матеріали безперервно циклічно переходять через продуктивне використання, усуваючи відходи та водночас різко зменшуючи викиди парникових газів.

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертаційної роботи. Основні наукові результати дисертації висвітлено у 5 наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, включених до Переліку наукових фахових видань України, затвердженого Міністерством освіти і науки України.

Крім того, результати дисертаційного дослідження апробовано у 2 публікаціях апробаційного характеру, опублікованих у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій. Усі наукові публікації відповідають вимогам пунктів 8 та 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та відображають основні наукові результати дисертаційного дослідження, а саме:

1. Драпак Т. І., Баб'яр В. П. Циркулярна економіка: можливості та бар'єри. Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. № 1(10). С. 67–73.
2. Драпак Т. І., Корнієнко Д. Б., Баб'яр В. П. Трансформація економічних, фінансових та продуктивних систем пришвидшує перехід до сталого розвитку. Сталий розвиток економіки. 2024. № 4(51). С. 199–205.
3. Баб'яр В. П., Зварич І. Я., Ванкевич І. С. Фінансові виклики та загрози логістики циркулярної економіки. Світ фінансів. 2024. Вип. 1. С. 111–130.
4. Баб'яр В. П., Кельнер О., Бочаров В., Тимофійчук Ю. Сучасні аспекти корпоративної соціальної відповідальності та їх вплив на глобальний економічний розвиток. Інклюзивна економіка. 2024. № 4(06). С. 5–11.
5. Баб'яр В. П., Зварич І. Я., Гладкий Я. Екологічне відновлення України шляхом публічної дипломатії. Інвестиції: практика та досвід. 2026. № 5. С. 104–114.
6. Драпак Т. І., Бродовська О. Г., Корнієнко Д. Б., Баб'яр В. П. Побудова кращого майбутнього за допомогою стійких інвестицій: висновки нещодавніх досліджень. Нотатки сучасної науки. 2024. № 14. С. 12–13.
7. Баб'яр В. П. Сучасний стан декарбонізації в Німеччині. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна економіка в умовах кліматичних змін: глобальні виклики». 26 квітня 2024 року. С. 150–152.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Голова ради: **Пуцентейло Петро Романович**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри енергетичних систем та бізнес-аналітики Західноукраїнського національного університету.

Рецензент: **Борисяк Олена Володимирівна**, доктор економічних наук, заступник директора навчально-наукового інституту інноватики, природокористування та інфраструктури Західноукраїнського національного університету.

Зауваження:

1. У роботі представлено онтологічні особливості концепту «декарбонізації», визначено основні концептуальні рівні визначення декарбонізації (фізичний, економічний та соціально-політичний), а також функціональні рівні декарбонізації (екологічний, економічний, технологічний та правовий/інституційний). У розрізі активізації галузевих процесів декарбонізації, вважаємо, що доцільно було б при визначенні підходів до трактування поняття «декарбонізація» також виокремити трактування цього поняття у розрізі різних галузей.

2. У роботі в основі циркулярної економіки закладено раціональне і безвідходне використання наявних ресурсів, що узгоджується із парадигмою сталого розвитку. Водночас, для кращого розуміння її особливостей, доцільно було б розглянути процеси декарбонізації глобальної циркулярної економіки з позиції декарбонізації.

3. У роботі проведено аналіз процесів декарбонізації циркулярної економіки. При розгляді особливостей розвитку глобальної циркулярної економіки у розрізі Європи, Азії та України доцільно було б виокремити, ризики низьковуглецевого переходу для промислових підприємств.

Рецензент: **Куриляк Віталіна Євгенівна**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету.

Зауваження:

1. На с. 29–30 та с. 34–35 автор вказує на інтеграцію декарбонізації у рамки сталого розвитку та її взаємозв'язок із «зеленою економікою» та «кліматичною нейтральністю». Робота виграла б у методологічній чіткості, якби в підрозділі було проведено чітке концептуальне розмежування між «декарбонізацією» як динамічним процесом та «кліматичною нейтральністю» як фінальним станом системи, оскільки в тексті ці категорії подекуди отожденоються.

2. На с. 69 та с. 70–71 аналіз ринкових інструментів дублюється (повторний опис системи EU ETS та принципу «cap-and-trade»). Для підвищення теоретичної цінності роботи автору доцільно було б усунути тавтологічність і змістити фокус на специфіку ринкових стимулів саме в циркулярних моделях (економічна мотивація рециклінгу, податкові пільги для замкнених виробничих циклів тощо).

3. Аналізуючи динаміку екологічних індикаторів України у табл. 2.19 та 2.20 (с. 148), автор припускається аналітичної суперечності. З одного боку, падіння викидів у 2017 році (-9,2%) та 2022 році (-26,57%) справедливо пов'язується зі спадом промисловості та воєнними діями. З іншого, зниження показника викидів CO₂ на душу населення (с. 149) трактується як ознака «структурних змін в економіці». На наше переконання, воєнне руйнування потужностей є глибоким екзогенним шоком, а не цілеспрямованою, плановою екологічною модернізацією господарства. Тому автору варто було б чіткіше розмежувати чинники кризового (вимушеного) зниження викидів через падіння ділової активності та довгострокові фактори реальної структурної декарбонізації, яка має відбуватися за рахунок підвищення енергоефективності та технологічного оновлення секторів економіки.

Опонент: **Орхова Тетяна Вікторівна**, доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету, професор кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауваження:

1. Враховуючи масштабність процесів декарбонізації, доцільним є подальше поглиблення дослідження соціальних аспектів низьковуглецевого переходу, зокрема питань адаптації ринку праці, розвитку нових компетентностей та забезпечення соціальної збалансованості трансформаційних процесів у регіонах із високою залежністю від традиційних галузей з урахуванням прийнятих в Україні програмних документів комплексного відновлення територій та функціональних типів регіонів, визначених Ст.112 Закону України «Про засади державної регіональної політики» та Постановою КМУ №1493 від 19.11.2025 р.

2. Запропоновані автором стратегічні напрями розвитку декарбонізації в Україні мають практичну спрямованість та враховують сучасні виклики (п.3.3. С.201 - 225). Водночас окремі положення могли б бути доповнені більш детальним розкриттям механізмів реалізації запропонованих заходів, зокрема з урахуванням різних сценаріїв повоєнного відновлення економіки України та можливостей інтеграції до європейського кліматичного простору.

Опонент: **Яценко Ольга Миколаївна**, доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу, професор Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

Зауваження:

У третьому розділі п.3.2 запропоновано низку рекомендацій щодо регіональної декарбонізації України. Разом із тим окремі практичні пропозиції доцільно було б доповнити конкретизацією механізмів їх фінансового забезпечення та практичного впровадження.

4. Запропоновані автором сценарії розвитку процесів декарбонізації (п.3.3, С.201-225) є достатньо аргументованими, однак їх практична цінність була б вищою за умови проведення аналізу чутливості до можливих змін зовнішніх економічних і геополітичних чинників.

5. Окремі положення (розділ 3) щодо розвитку циркулярної економіки мають узагальнений характер. На мою думку, доцільно було б ширше висвітлити особливості їх практичного застосування в окремих секторах економіки України в умовах післявоєнного відновлення.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради.

«Проти» – немає.

«Утрималися» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.127 присуджує Баб'яру Всеволоду Павловичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 – «Економіка».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової

спеціалізованої вченої ради

Петро ПУЦЕНТЕЙЛО